

УДК 323.1:342.7:341.1

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.37.19>

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ КОРИННИХ НАРОДІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ

Леся Корнат

*Національний університет «Львівська політехніка»,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Митрополита Андрія 5, 4-й н. к., кім. 314, 79000, м. Львів, Україна*

Олег Корнат

*АО «Лаєринович і Партнери»
вул. Саксаганського, 41, 01033, м. Київ, Україна*

Євроінтеграційні процеси в Україні, демократичний шлях розвитку та побудова правової держави, реформи державного управління та децентралізація вимагають гарантування дотримання прав людини. Одне з питань, що потребує уваги держави, особливо в час окупації Криму – питання про статус, права та забезпечення розвитку корінних народів України. Метою дослідження є комплексний аналіз міжнародного досвіду правового регулювання статусу корінних народів, механізмів гарантування прав та свобод корінних народів, аналіз шляхів забезпечення прав корінних народів в Україні. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення прав та свобод осіб, що належать до корінних народів України, та виконання міжнародних зобов'язань держави щодо корінних народів. У статті висвітлено поняття корінні народи, розглянуто основні етапи формування міжнародної нормативно-правової бази забезпечення прав корінних народів. Досліджено досвід ООН, міжнародних організацій у сфері врегулювання правового статусу корінних народів, захисту їх прав та свобод. Зокрема, проаналізовано механізм ООН щодо захисту прав та свобод корінних народів. Досліджено формування нормативно-правової бази з цього питання в Україні. Здійснено аналіз Закону «Про корінні народи України» від 01.07.2021 № 1616-IX. Одним з перших документів, що стосувалися прав корінних народів, є Конвенція Міжнародної організації праці «Про захист і інтеграцію корінного й іншого населення, що веде племінний і напівплемінний спосіб життя в незалежних країнах» та «Про корінні народи, які ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах». Найбільш ширшим документом стала Декларація ООН Про права корінних народів, прийнята у 2007 році. У декларації викладено стандарти, необхідні для визначення прав корінних народів. Провідна роль у захисті прав корінних народів на міжнародному рівні належить спеціальним механізмам ООН. Основні з них: Спеціальний Форум ООН з питань корінних народів, Експертний механізм з прав корінних народів, Спеціальний доповідач ООН з питань корінних народів. Основи українського законодавства з даного питання були закладені в перші роки Незалежності. 1.07.2021 прийнято Закон «Про корінні народи України», яким встановлюються правові гарантії прав і свобод осіб, що належать до корінних народів України, відповідно до норм міжнародного права.

Ключові слова: корінні народи, захист прав корінних народів, механізми ООН з прав корінних народів, закон «Про корінні народи України».

В історії України є свідчення того, що ігнорування проблем етнонаціонального розвитку може привести не лише до загострення етнічних протиріч та територіальних втрат, але небезпечно для самої незалежності країни. Щоб уникнути таких загроз, необхідно проводити послідовну етнонаціональну політику, спрямовану на розвиток української державотворчої нації, корінних народів та національних меншин. Ця сфера потребує більш збалансованого і деталізованого законодавчого забезпечення, ніж те, яке ми зараз маємо

в Україні. На жаль, питання етнонаціонального розвитку часто стають об'єктами політичної боротьби та політичних спекуляцій, зокрема під час виборів.

Одне з питань, що потребує уваги держави, особливо в час окупації Криму, – питання про статус, гарантування прав та забезпечення розвитку корінних народів України. Хоча саме поняття «корінні народи» згадується в перших державних актах України та Конституції України, проте Закон України Про корінні народи України був прийнятий лише 1 липня 2021 року. Становище корінних народів України ускладнюється ще й тим, що значна їх частина сьогодні проживає на тимчасово окупованій території, а частина стали вимушеними переселенцями – покинули свої історичні землі.

До корінних народів належить етноси (етнічні групи), чий етногенез відбувся на певній території. Правовий статус корінних народів відрізняється від статусу меншин, хоча вони зазвичай належать до меншості населення в державах, у яких живуть. Меншини і корінні народи відповідно до міжнародного права мають деякі схожі права. Основна ж відмінність – відсутність у корінних народів власного державного утворення за межами країни проживання. Національні меншини ж мають етнічно споріднені держави – «історичну батьківщину».

Попри відсутність загальноприйнятого визначення корінних народів, є критерії, що допомагають визначити приналежність етнічної групи до корінного народу. Головним критерієм є критерій самоідентифікації, а також критерії, запропоновані Хосе Мартінесом Кобо в його доповіді «Дослідження проблеми дискримінації щодо корінного населення», які включають: історичний зв'язок з тими громадами, які розвивалися на їх територіях в період до завоювання та/або колонізації; самобутність; невідомі становище; намір зберігати, розвивати і передавати майбутнім поколінням свої споконвічні території і свою самобутність як народів відповідно до своїх власних культурних особливостей, соціальних інститутів і правових систем [1]. Постійний форум Організації Об'єднаних Націй з питань корінних народів додає до вищеперерахованих ознак: тісний зв'язок з територіями і природними ресурсами; відособленість соціальних, економічних і політичних систем; відособленість мови, культури і переконань. [2, с. 8]

Міжнародне правове регулювання статусу корінних народів протягом ХХ століття змінилося від перших згадок у міжнародних актах до визнання корінних народів повноправними суб'єктами міжнародного права. Зокрема, в Статуті Ліги Націй корінне населення розглядалося виключно в контексті колоній та територій, контрольованих колоніальними державами, і було визначено як «народи, що не здатні самостійно витримати складні умови сучасного світу» [3].

У другій половині ХХ століття міжнародні організації, а саме Міжнародна організація праці та Світовий банк, розробили документи, в яких йшлося про особливості статусу та права корінних народів. Одним з перших документів, присвячених виключно питанням корінних народів, стала Конвенція № 107 Міжнародної організації праці «Про захист і інтеграцію корінного й іншого населення, що веде племінний і напівплемінний спосіб життя в незалежних країнах» 1957 року.

У 1982 році Економічна та Соціальна Рада ООН створює в рамках Підкомісії з попередження дискримінації та захисту меншин Комісію ООН з прав людини та Робочу групу щодо корінних народів. Генеральна Асамблея ООН у 1985 році заснувала Добровільний фонд для корінних народів. У 1989 р. прийнято нову Конвенцію Міжнародної організації праці № 169 «Про корінні народи, які ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах» (далі – Конвенція 169), котра не надає універсального визначення поняття «корінні народи», а лише окреслює сферу застосування цього міжнародного договору.

Відповідно до Конвенції 169 уряди, що ратифікували цей міжнародний договір, несуть відповідальність за дії щодо корінних народів; у разі необхідності можуть застосовувати спеціальні заходи з охорони осіб, що належать до корінних народів, без застосування сили та дискримінації прав; проводять консультації з інститутами корінних народів [4]. Цей міжнародний договір є одним із зобов'язуючих міжнародних інструментів, безпосередньо спрямованих на захист прав усіх етнічних груп з особливим статусом «корінних» або «племінних» народів, попри розбіжність їхніх назв.

Важливим досягненням у питанні визначення статусу та захисту прав корінних народів стало прийняття Генеральною Асамблеєю ООН у 2007 році Декларації ООН «Про права корінних народів», яка до 2010 року отримала підтримку більшості держав – членів ООН. Декларація застосовує права людини до корінних народів і їх конкретних ситуацій, тим самим сприяючи вирішенню проблеми їх історичного виключення з міжнародно-правової системи. 22 травня 2014 року на засіданні 13-ї сесії Постійного Форуму корінних народів українська делегація зробила офіційну заяву від імені уряду України і просила вважати її державою, що офіційно підтримала Декларацію про права корінних народів.

У міжнародній політиці та праві досі не існує єдиного загальноприйнятого визначення поняття корінних народів. Декларація являє собою найбільш повний договір, у якому докладно представлені права корінних народів у міжнародному праві й містяться мінімальні стандарти, необхідні для визнання та захисту цих прав. Декларація служить орієнтиром для держав і корінних народів під час розробки політики та законів, які впливають на корінні народи, у тому числі в процесі створення механізмів для оптимального врахування потреб та претензій корінних народів.

Серед найбільш важливих прав, що містяться в Декларації, необхідно відмітити такі: право на самовизначення; право на землі, території і ресурси; економічні, соціальні та культурні права; колективні права; рівність і недискримінація [5]. Декларація ООН про права корінних народів формально не є обов'язковим договором, вона визначає норми, відповідно до яких держави можуть будувати свої відносини з корінними народами.

Основними механізмами ООН, які займаються проблемами корінних народів, є Постійний форум ООН з питань корінних народів, що діє під егідою економічної і соціальної ради ООН, та підзвітні Раді з прав людини, Експертний механізм з прав корінних народів ООН та Спеціальний доповідач ООН з питань корінних народів. Усі ці органи мають як контролюючі, так і експертні функції; вони позбавлені нормотворчих повноважень, тому вплив на схвалення відповідних резолюцій ООН здійснюється насамперед шляхом подання відповідних доповідей. Експертний механізм з прав корінних народів є основним органом у правозахисній системі ООН, на якому корінні народи можуть щорічно порушувати тематичні правозахисні питання, пов'язані з конкретним дослідженням. Спеціальний доповідач з питання про права корінних народів є так званою спеціальною процедурою Ради з прав людини. У межах свого мандата Спеціальний доповідач оцінює становище корінних народів у конкретних країнах; проводить тематичні дослідження; взаємодіє з урядами, корінними народами та іншими стосовно тверджень про порушення прав корінних народів та сприяє поширенню передового досвіду в галузі захисту цих прав. Крім того, Спеціальний доповідач щорічно представляє доповідь Раді з прав людини з конкретних питань прав людини, пов'язаних з корінними народами, і здійснює координацію роботи з Постійним форумом з питань корінних народів та Експертним механізмом з прав корінних народів. Постійний форум з питань корінних народів і Спеціальний доповідач з питання про права корінних народів проводять щорічні зустрічі з метою координації своєї діяльності та обміну інформацією. Представники Постійного форуму зазвичай беруть

участь у щорічній сесії Експертного механізму і навпаки. Рада з прав людини, Постійний форум, Експертний механізм і Спеціальний доповідач координують та узгоджують свої функції [2, с. 14].

Основи нормативно-правового забезпечення прав корінних народів України були закладені відразу після проголошення незалежності. Першим юридичним документом, де зафіксовано рівні права всіх етнічних груп, що населяють Україну, стала Декларація про державний суверенітет [6]. У Декларації прав національностей сформульовано принципи національної політики Української держави, зроблено акцент на тому, що Українська держава гарантує усім народам, національним групам, громадянам, які проживають на її території, рівні політичні, соціальні, економічні й культурні права [7].

Отже, проголосивши незалежність, держава Україна на законодавчому рівні закріпила положення про те, що всі громадяни країни незалежно від їхнього етнічного походження є рівними. Це положення пізніше було закріплене в Конституції України. Також Конституція України 1996 р. у статтях 11, 92 п. 3 та 119 п. 3 запровадила у правову систему нашої країни термін корінного народу, однак без відповідного його визначення та без подання переліку корінних народів [8].

Чинне законодавство України у сфері забезпечення прав корінних народів формувалося під впливом внутрішніх відносин та міжнародного законодавства. Проте держава не завжди сприяла розв'язанню проблем у цій сфері. Законодавча база щодо забезпечення прав корінних народів потребувала кардинальної реформи. Для вдосконалення правових засад політики держави щодо захисту прав корінних народів неодноразово пропонувалися проекти Закону України Про корінні народи. У 1999 р. до Верховної Ради було внесено проект № 4041 Закону «Про статус кримськотатарського народу». У зазначеному проекті лише за кримськотатарським народом закріплювався статус «корінного народу», держава визнавала Курултай та Меджлис представницькими органами кримськотатарського народу з відповідними повноваженнями, але визначення самого поняття «корінний народ» не було. Згаданий законопроект відхилено і знято з розгляду [9].

В 2003 р. у ВРУ зареєстровано проект № 4098 Закону «Про статус кримськотатарського народу». Згідно з проектом гарантувалася участь представників кримськотатарського народу у виборних органах та органах місцевого самоврядування; викладання в навчальних закладах кримськотатарської історії та культури тощо. Необхідно зазначити, що значна частина прав, які надавалися цим законопроектом, дублювала права, які гарантувалися Конституцією громадянам України. Тексту проекту № 4098 швидше стосувався реабілітації та відновлення прав кримськотатарського народу після депортації 1944 року. У 2005 році цей проект відправлено на доопрацювання [10].

Уже після окупації Криму у 2014 р. до ВРУ подано проект № 4433 Закону «Про статус кримськотатарського народу». Відповідно до зазначеного законопроекту статус корінного народу України закріплюється за кримськотатарським народом, що примусово був переселений з території Криму. Передбачалися гарантії держави щодо відновлення їх прав, чітко визначалися принципи державної політики та повноваження органів державної влади, органів місцевого самоврядування щодо відновлення прав цього народу. Також у законопроекті сформульовано визначення «корінні народи» – народи, які проживають у багатоетнічних суспільствах незалежних країн і є нащадками тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є ця країна, споконвіку, у період її завоювання чи колонізації або в період встановлення наявних державних кордонів. [11]. Втім, 27 листопада 2014 року проект відкликано та знято з розгляду.

Того ж року до ВРУ поданий ще один проєкт № 4501 Закону «Про права корінних народів України». У законопроекті пропонувалося визначення корінного народу – «автохтонна етнічна спільнота, яка компактно проживає та етногенез якої відбувся на території в межах лінії державного кордону України, яка становить етнічну меншість у складі населення України і не має власного державного утворення за межами України». А корінним народом України є кримські татари, караїми, кримчаки [12]. Після його розгляду у профільному комітеті ВРУ депутати дійшли висновку, що «положення зазначеного законопроекту мають декларативний характер і значною мірою дублюють Декларацію ООН про права корінних народів», рекомендувавши «повернути суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання» [12].

У 2017 р. подано проєкт № 6315 Закону «Про статус кримськотатарського народу в Україні». Проєкт пропонував визначення таких термінів: корінний народ, корінний кримськотатарський народ, Меджліс кримськотатарського народу, а також закріпити за кримськотатарським народом статус корінного народу. Законопроектом визначалися конкретні заходи з протидії асиміляції та забезпечення прав кримськотатарського народу. Значна увага зосереджувалася на питанні статусу та ролі представницьких органів кримськотатарського народу, необхідності їх представництва в органах місцевого самоврядування. Проте 29 серпня 2019 року проєкт відкликано та знято з розгляду [13].

Отже, в Україні з перших років незалежності тривав процес нормативно-правового врегулювання статусу корінного народу України. Згадані проєкти хоча і були спробою врегулювання проблеми корінних народів в Україні, однак містили низку недоліків, й жодний не отримав схвалення депутатів.

У контексті перспектив деокупації Криму та забезпечення прав корінних народів важливою є Постанова Верховної Ради № 1140-VII від 20 березня 2014 р. «Про Заяву Верховної Ради України щодо гарантії прав кримськотатарського народу у складі Української Держави», згідно з якою Україна гарантує захист та реалізацію невіддільного права на самовизначення кримськотатарського народу у складі суверенної і незалежної Української Держави, а також визнає Меджліс кримськотатарського народу, виконавчий орган Курултаю кримськотатарського народу та Курултай як вищий представницький орган кримськотатарського народу. Також Верховна Рада доручила Кабінету Міністрів України терміново подати проєкти законів України, нормативно-правових актів України, які визначають та закріплюють статус кримськотатарського народу як корінного народу України [14].

Окупація Криму спонукала до схвалення інших нормативних актів, насамперед Закону України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України». У населення тимчасово окупованої території України визначалися «захист і повноцінна реалізація національно-культурних, соціальних та політичних прав громадян України, у тому числі корінних народів та національних меншин». Це означає, що Україна тим самим розглядає колективні права корінних народів як форму реалізації прав громадян України [15]. У Законі України від 17 квітня 2014 р. № 1223-VII «Про відновлення прав осіб, депортованих за національною ознакою» немає терміна корінні народи, водночас згадуються депортовані народи та кримськотатарський народ, це можна пояснити універсальністю документа, що охопив усі злочинні радянські депортації за національною ознакою [16].

18 травня 2021 р. Президентом України до ВРУ внесено законопроект № 5506 Закону України Про корінні народи України (далі – Закон), прийнятий 1.07.2021. Таким чином держава Україна законодавчо врегулювала статус корінних народів в Україні, а також закрі-

пила гарантії прав та свобод корінних народів. Попри низку недоліків, Закон позитивно сприйняли громадськість та представники корінних народів України.

Важливим моментом Закону є чітке визначення поняття «корінний народ» та перелік етнічних груп, які підпадають під це поняття. А саме: корінний народ України – автохтонна етнічна спільнота, яка сформувалася на території України, є носієм самобутньої мови і культури, має традиційні, соціальні, культурні або представницькі органи, самоусвідомлює себе корінним народом України, становить етнічну меншість у складі її населення і не має власного державного утворення за межами України. Корінними народами України, які сформувались на території Кримського півострову, є кримські татари, караїми, кримчаки [17].

Закон передбачає нові підходи до відносин між державою і корінним народом, що ґрунтуються на гарантіях участі корінного народу через представницькі органи у процесах прийняття політичних рішень з питань, що безпосередньо його стосуються; взаємодію через представницькі органи з органами влади та місцевого самоврядування; реалізацію заходів посиленої підтримки; гарантію індивідуальних та колективних прав; надання спеціального статусу представницьким органам; а також наявність окремої бюджетної програми з фінансового забезпечення діяльності представницьких органів (п. 2 Ст. 9). Однак відповідно до норм Закону у взаєминах з корінними народами, які не створили власних представницьких органів, держава приймає рішення щодо них без відповідних консультацій та інших форм взаємодії. У п. 4 Ст. 8 сказано «У разі відсутності у корінного народу України представницького органу або відсутності у такого представницького органу правового статусу... консультації не проводяться» [17]. У п. 3 Ст. 1, а також у п. 2 Ст. 2 Закону наголошується про представницькі органи корінних народів, які створюються та діють відповідно до Конституції та законів України. Проте в основному законі та інших законах немає згадки про наявність таких органів та механізми їх формування та функціонування.

У продовження питання забезпечення прав караїмів після окупації Криму відповідно до російського законодавства створена громадська організація караїмів, котра у 2016 р. ухвалила резолюцію про необхідність «признання кримських караїмів корінним малочисленим народом Російської Федерації» [18]. Отже, є проблема: як забезпечити права корінного народу України караїмів, коли вони звернулися до РФ про набуття статусу «нечислених корінних народів Росії». Неоднозначною є ситуація і з кримчаками, оскільки наявні проблеми самоідентифікації спільноти.

Як згадувалося вище, Законом передбачаються заходи посиленої підтримки корінних народів (п. 3 Ст. 3). Однак механізм запровадження таких заходів передбачає проведення консультацій з представницькими органами «за запитом». Відповідно, заходи підтримки не можуть бути запровадженими по відношенню до караїмів і кримчаків – малочисельних корінних народів, які перебувають під загрозою зникнення і вкрай потребують посиленої підтримки.

Порушення демократичних принципів міжнародного права закладено в п. 1 Ст. 8, де сказано, що Кабінет Міністрів України приймає рішення про закріплення правового статусу представницького органу корінного народу після подання відповідного проекту рішення на розгляд КМУ центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин України. Звернення про набуття статусу представницького органу корінного народу повинно бути безпосередньо від самого представницького органу, оскільки така норма ускладнює бюрократичну процедуру і в майбутньому може створити перешкоди з прийняттям рішення.

Головний виклик для України полягає в тому, що традиційні землі її корінних народів – караїмів, кримчаків, кримських татар (киримли) знаходяться під окупацією. Відповідно, захист прав корінних народів є обмеженим. Проте окупація не знімає з держави обов'язку впровадження законодавства у цій сфері, забезпечення представництва інтересів корінних народів в органах влади та місцевого самоврядування України та міжнародних інституціях.

Питання корінних народів є складником державної етнонаціональної політики України. Окрім прийняття Закону Про корінні народи України, необхідно внести зміни до деяких законів, прийняти «пакет» законів, що регулюватимуть усю сферу етнонаціональних відносин і узгоджуватимуть норми різних законів та підзаконних актів з суміжних питань, забезпечать реалізацію Закону Про корінні народи України. Зокрема, необхідно внести зміни в Конституцію України; прийняти закон Про статус кримськотатарського народу; ратифікувати Конвенцію МОП № 169 «Про корінні та племінні народи в незалежних країнах», яка є єдиним юридично зобов'язуючим міжнародним документом захисту прав корінних народів; прийняти стратегічний документ Концепцію етнонаціональної політики України. Також необхідно прийняти відповідні програми, які б забезпечили виконання норм закону щодо заходів посиленої підтримки корінних народів, фінансування представницьких органів. Також необхідна спеціальна програма щодо освіти рідною мовою, оскільки в період окупації Криму корінні народи є вимушеними переселенцями і проживають дисперсно в Україні.

Список використаної літератури

1. Кобо, Хосе Р. Мартинес. Исследование проблемы дискриминации в отношении коренного населения. Т. 5: Выводы, предложения и рекомендации ООН, Подкомиссия по предупреждению дискриминации и защите меньшинств. Нью-Йорк : ООН, 1990. vi, 90 с.
2. Корінні народи і правозахисна система Організації Об'єднаних Націй. Виклад фактів № 9 (Rev. 2) / ГО «Харківська правозахисна група». Харків, 2019. 52 с.
3. Статут Ліги націй./ Юрист-онлайн. URL: https://jurist-online.org/publ/istoricheskie_dokumenty_istorichni_dokumenti/statut_ligi_nacij_ustav_ligi_nacij/2-1-0-1227 (дата звернення 19.08.2021)
4. Конвенція про корінні народи, які ведуть племінний спосіб життя в незалежних країнах N 169. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_188#Text (дата звернення 20.08.2021)
5. Резолюція 61/295, прийнята Генеральною Асамблеєю 13 вересня 2007. Декларація Організації Об'єднаних Націй про права корінних народів. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_156#Text (дата звернення 20.08.2021)
6. Декларація про державний суверенітет України. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/55-12/print1395352190906458> (дата звернення 20.08.2021)
7. Декларація прав національностей України. Документ від 01.11.1991 № 1771-XII. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12/print1395352190906458> (дата звернення: 16.08.2021)
8. Конституція України. Закон від 28.06.1996 № №254к/96-ВР. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text> (дата звернення: 16.08.2021)

9. Проект Закону про статус кримсько-татарського народу № 4041 від 10.09.1999 Верховна Рада України / офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=6732 (дата звернення:16.08.2021)
10. Проект закону про статус кримськотатарського народу № 4098 від 03.09.2003. Верховна Рада України / офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=15737 (дата звернення:16.08.2021)
11. Проект закону про статус кримськотатарського народу № 4433 від 13.03.2014. Верховна Рада України / офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50219 (дата звернення:16.08.2021)
12. Проект Закону про права корінних народів України 4501 від 20.03.2014. Верховна Рада України / офіційний веб-портал. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50327 (дата звернення:16.08.2021)
13. Проект Закону про статус кримськотатарського народу в Україні № 6315 від 07.04.2017. Верховна Рада України / офіційний веб-портал. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61537 (дата звернення:16.08.2021)
14. Н. Беліцер: коментар до законопроекту «Про корінні народи України»/ Інститут демократії ім. Пилипа Орлика. URL: <https://idpo.org.ua/analytics/4175-n-belicer-komentar-do-zakonoproektu-pro-korinni-narodi-ukraini.html> (дата звернення:16.08.2021)
15. Закон України Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України. Закон від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>. (дата звернення 20.08.2021) (дата звернення 20.08.2021)
16. Закон України Про відновлення прав осіб депортованих за національною ознакою. Закон від 17.04.2021 № 1223-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1223-18#Text> (дата звернення 20.08.2021)
17. Про корінні народи України. Закон від 01.07.2021 № 1616-IX. База даних «Законодавство України»/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1616-20#Text> (дата звернення:17.08.2021)
18. Вкотре позбавити Батьківщини»: корінні народи Криму «поза законом» / Крим Реалії. URL: <https://ua.krymr.com/a/korinni-narody-krymu-poza-zakonom/31227966.html> (дата звернення 20.08.2021)

REGULATORY AND LEGAL ENFORCEMENT OF INDIGENOUS PEOPLES RIGHTS: INTERNATIONAL EXPERIENCE AND UKRAINIAN PROSPECTS

Lesia Kornat

*Lviv Polytechnic National University,
Department of Political Science and International Relations
Mytropolyta Andreia str., 5, 79000, Lviv, Ukraine*

Oleh Kornat

*“Lavrynovych and Partners” Law Firm
Saksahanskogo str., 41, 01033, Kyiv, Ukraine*

The democratic way of development and building the rule of law, public administration reforms, decentralization require guaranteeing respect for human rights in accordance with changes in political and social relations. One such issue that needs state attention, especially during the occupation of Crimea, is the status, rights and development of the indigenous peoples of Ukraine. The purpose of the study is a comprehensive analysis of the international experience of legal regulation of the status of indigenous

peoples, mechanisms for guaranteeing the rights and freedoms of indigenous peoples, analysis of ways to ensure the rights of indigenous peoples in Ukraine. The relevance of research is due to the need to ensure the rights and freedoms of persons belonging to the indigenous peoples of Ukraine, and the implementation of international obligations of the state to indigenous peoples. The article highlights the concept of indigenous peoples, considers the main stages of formation of the international legal framework for ensuring the rights of indigenous peoples. The experience of the UN and international organizations in the field of regulating the legal status of indigenous peoples, protection of their rights and freedoms has been studied. In particular, the UN mechanism for the protection of the rights and freedoms of indigenous peoples has been analyzed. The formation of the regulatory framework on this issue in Ukraine has been studied. The analysis of the Law "On Indigenous Peoples of Ukraine" № 1616-IX of 01.07.2021 has been carried out. One of the first instruments concerning the rights of indigenous peoples is the International Labor Organization Convention on the Protection and Integration of Indigenous and Tribal People Leading Tribal and Semi-Tribal Life in Independent Countries and on Indigenous Peoples Leading Tribal Life in Independent Countries". The broadest document was the UN Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, adopted in 2007. The declaration sets out the standards needed to define the rights of indigenous peoples. The leading role in protecting the rights of indigenous peoples at the international level belongs to special UN mechanisms. The main ones are: the UN Special Forum on Indigenous Issues, the Expert Mechanism on the Rights of Indigenous Peoples, the UN Special Rapporteur on Indigenous Issues. The foundations of Ukrainian legislation on this issue were laid in the first years of Independence. Six bills concerning the indigenous peoples of Ukraine have been submitted to Verkhovna Rada for consideration. On July 1, 2021, the Law "On Indigenous Peoples of Ukraine" was adopted, which establishes legal guarantees for the rights and freedoms of persons belonging to the indigenous peoples of Ukraine, in accordance with the norms of international law.

Key words: indigenous peoples, protection of indigenous peoples' rights, UN mechanisms on indigenous peoples' rights, Law "On Indigenous Peoples of Ukraine".